

ДОМАЋИ ЛИСТ.

Цена је листу
на целу годину 2 ф.
на по године 1 ф.

Излази сваког 1. и 16. дана у месецу

Уредник, властник и издавалац:
СТЕВАН КОЊОВИЋ учитељ.

Цена за огласе:
на целој страни 8 ф.
на по стране 4 ф.
на четврт стране 2 ф.

МОЖЕМО ЛИ СЕ НАДАТИ СВЕТСКОМ МИРУ.

(РОСЕГЕРОВО ПРЕМИШЉАЊЕ.)

Мешко је веровати у велику цену напредне образованости, чији се иваче оптимистички представници не могу да опријатеље са идејом вечитога мира међу народима. Ова идеја бар толико заслужује да се за њом тежи, колико и друга, која с почетка изгледа неостижим, но најзад ипак постигнут смер. Кажу, да се не да борити против природе, и да се животиња у човеку не може убити.

Шта зар дреки победноци вештаствене природе полажу оружје пред моралном? Зар напредујућа образованост признаје своју немоћ према људским страстима? Зар је збиљом животиња у човеку несаулад, у том човеку, који од постанка својег диже глас против беда од рата и жуди за добом постојаног мира и добре воље међу народима?

Е да ли су Јелини ратовањем славни постали? За њих рат беше болесно, изузетно стање; у очима њиховим беше варварски обичај пасати оружје у мирно доба, а пословица грчка вели: рат је с тога рђава ствар, што више неваљалаца роди, него истреби. Како се изра-

жава о рату Платон? Како Господ Исус Христос? Мир је покој у Богу! Мир срца је небо човечје! Миротвораца је царство небесно! Мир вам! Покажите ми само једно место у светом писму, које говори, да је рат божја уредба.

Нећете га наћи, јер га и нема.

Не помињући ништа о милосрђу и човекољубљу с овом приликом говорићемо само о правди.

Највећи војник нашег доба Молтке приметио је једном, да је рат, ма и најпобедоноснији био, народна несрећа. Но непрестано слушам стару вику практичара и познавалаца љуби да је крвљења било, и биће га док и људи буде. Вера у вечити мир није ништа друго него сан и то не свагда леп сан, у том миру би човештво утонуло у материјализам, разнежило би се и гњило постало, напротив рат је животворна сила, која развија благородније врлине као што су: срчаност, одрицање себе самог, вршење дужности, вољу за пожртвовањем и т. д. Дакле тога ради га ви оправдавате? С тога би га ви завели, да већ не постоји. Уверимо се, да ли те „најплеменитије врлине“ ратне не надмашују пороци његови. Ухођење, отмица, паљевина, бешчаш-

ћење, нартаји сваке руке на живот и право невиног човека. Јесу ли то маленкости, које не мењају наш појам о правди? Ево Хердерових речи: и сам почетак рата, ако није покренут рад самообране, нечовечан је, а његове последице као: глад, куга, опустошена поља, подивљалост духова страшније су и од њега самог.

Шта је наступило у Немачкој после победоносног рата? византизам, поквареност. Да ли су тавнице од тада празније? Је ли тај победоносни рат пецилно Немачку од материјализма? Је ли што год привредно за вештину и религију? Је ли ратом добивено какво морално добро у опште вредности?

Народна свест! рећи ћете нам.

Додуше патриотизам је једини морални разлог ратовању, ама и то је тако слаб разлог, да се њим не може оправдати она грдна неправда милионима људи нанесена, мањ ако се нећемо ставити на становиште језујита, који уче, да смер освештава средства. Истините су речи Хипелове, да свака заблуда има својих учитеља и ученика. Ни једна није тако улешана као идеја о рату. Одиста је прави окречени гроб. Кант држи, да би по свршеном рату умесно било одредити један дан за кајање, а народ да моли у име државе у бога милост за велико сагрешење.

Од Кантових списа највећма ми омилио његов спис: „о вечном миру.“

Главнији назори су му ово: оно се не може звати правим миром, који у себи скрива повод потоњем рату. Ни једна држава не може другу самосталну (велику или малу) државу наследити, у размену добити, купити или поклонити. (Држава је друштво људи, које само собом

располаже). Стајаћа војска мора се с временом укинути. (Од стајаће војске ваља разликовати периодично својевљно вежбање грађана у оружју ради обезбеђења својег и своје отаџбине од нападаја спољашњих). Ни једној држави није слободно плести се силом у законодавство или управу друге државе. Ни једној држави није допуштено, да се у рату према својем непријатељу служи таквим средствима, због којих би узајамно поверење у потоњем миру немогуће било, као што су: мучко убијање, издаја и т. д.

Исти филозоф додаје, да се природа збиља противи вечном миру међу народима, но то ће само догледати, док се не постигну неки извесни смерови; као приближење разних племена, насељење целе земље, наоружање против спољних елементарних опасности. У сваком образованом народу од искони живи нека одређена свест о правди. Потреба живљења у друштву условљава, да сваки поједини члан оно право, које за себе потражује, и другима призна. Ово правно начело прострало се и на породице, општине и државе, овда онда и на савез држава. Нису људи створили право нагоњени моралом него због своје рођене користи, која је у свима приликама и облицима боље заштићена у друштву, него ван њега, боље удружењем људи, него дељењем и међусобним крвљењем. Но нама није стало до користи већ до правде. Свака држава одаје част (бар устима) правди, а то је знак, да већ постоји нека морална основа, која тежи да се уздигне над злим начелом.

Дакле неоспорна је дужност сваког, да тежи за оним, што му се чини, да је право; но дужност престаје бити дужност, кад оно,

што она налаже, не може човек да врши.

Дотле смо дотерали, да се повреда права у једном крају света осећа на све стране, јер су закони наплетка човечјег свугде исти. У тој опште пробуђеној свести родила се идеја о светској правди и светском миру. Такав мир заман желиш! довикнуше човеку и тренутне и дуготрајне прилике. Човек опет на то одврати: користи и морална победа била би преголема, кад би ми само било могуће животиња у мени била би скрушена, највиши идеали били би остварени, кад би ми само било могуће, да их остварим, дакле наморава ме мој морални осећај, да желим, да будем могао.

Дакле савест нам налаже, да желимо, да престану ратовања, дужност нам је, да иштемо и надамо се миру.

Ама! викнуће један од оних, који су за рат, жељени мир донео би човештву мекуштво и гњилост.

Неће нам се нигда десити, пријаве мој, да посред строгаг вршења својих дужности омекнемо. Ми здана на дан бијемо страховити, бескрајни бој са елементима. Ово је борба велика, јер је човек невини води и на благо својег рода; за овај рат се ишту јунаци, и он их сам рађа.

Карло Кернбах је Кантов филозофски предлог, који је у духу повеснице изнет и пророчким погледом прозире у будућност, на ново издао и пропратио извршним предговором. Сем силних изјашњења славних филозофа против рата помиње и назоре Давида Јума, који каже: кад видим да се два народа крве, изгледа ми, да гледам два напита угурсуза, како се у продавници са порцеланом батинама бију.

Јер осим што морају да видају морице, ваља им нахранити и штету што су починили. То су све саме идеалисте, рећи ће нам се опет, а идеалисте не познају постојећих прилика; онај, који данас сања о вечитом миру, јесте као оно дете, које у време глади мешто хлеба иште колача. — Тако се исмевају обично они људи, којима за остварење својих идеја треба бар тисућа година. Данашње прилике су одвећ драстичне, а да би се могле превидети. Војска гњави државу. Ама ко да је разоружа, распустити? Нико не сме. А држе ли се конгреси рад склапања мира, тада сви обећавају, да ће се војска распустити, а нико не одржи реч, јер не може, баш и да хоће. Народи немају вере једно у друго, у управника нема мудрости, у владара нема добре воље, не достају и данас прве погодбе за постојан светски мир, чини ти се да је школарина тисућу годину бадава плаћана, да су сви успеси на пољу васпитања народног једнаки нули.

Ја се не чудим, што тако ствари стоје, кад људи, који иначе проклињу крвопролиће, још једнако уверавају, како ратовања не могу престати, јер су природна потреба, и док је људи, биће и њих.

Наши потомци не могу доживети оно, за чим ми тежимо. Било би право донкихотство и почети на том радити. „Ако се прут одвећ савија, преломиће се, а ко иште здраво много, не иште ништа.“ Ама свакако ваља приправљати човештво за ту идеју, те да наш подмладак већ са млеком посиса уверење, да ратовању ваља крај учинити. Свака идеја, кад једаред пређе у свест народу, мора донети плода, и најзад постане његова крв и месо. Данас нам стоје на располо-

жењу сасма друга средства за распростирање какве идеје него некад у време Римљана или старих Германа; ту је школа, ту предикаоница, позорница, штампа, парламенат; сем тога људи су хуманији и правдољубивији него у време оно. С тога се и успеху *поуздаије можемо надати и брже*, него се кад год и мислити могло.

Ми можемо да отештамо вођење ратова колико је год то могуће у границама закона. За љубав светскога мира закон прекорачити, значило би, један ров земљом засути, а други нов ископати.

Једном предложи грчки цар бугарском краљу, с којим је у размирици био, да поштеде крв својих поданика те да распру реше двобојем између себе. Бугарин му на то одврати: да ковач, који клеште има, неће својом руком вадити усијано гвозђе из ватре. Нама не требају ни „кеште“ ни двобоји, ми тражимо да се установи међународни судбени сто, који би по закону расправљао разне спорове међу народима. Тим би се смањило број ратова, а неизбежни — били би хуманији и краћи.

Већ се нешто и побољшало што се тога тиче, а то је сведочанство, да не треба да сумњамо у нашу ствар. Песници и филозофи не уморише се показујући нам пут, који води миру, а моралисте ишту од управника и заступника државних, да их у овој најважнијој ствари свагда руководи искреност.

Докле год појмови о моралу буду тако изопачени и замршени,

да и сами духовници чикају на ратовање у корист своје вероисповести, а владари дижу народ на оружје у обрану својих династија, не може да богме ни говора бити о постојаном светском миру. Богослови би се могли обавестити у филозофа. Но један црквени отац рекао је, да је филозофија слушкиња теологији, на што је Кант приметио, да се не види јасно, да ли та слушкиња носи својој милостивној госпођи skut или буктињу. Није очекивати од владоца, да се учи од филозофа, јер је за њега, као носноца највеће мурости, понижење, да га учи памети његов поданик.

Крај свег тог понављам с Кантом, да буна није пут и начин, којим се тиранин власти лишава, макар како народ био у својем праву.

Љубав спровођу ближњих и правдољубље су плодови сваке истините образованости. Ако је наша образованост на правом путу и у непрестаном развијању, у што нико не сумња, то ми већ стремимо, истина још доста далекој мети — миру међу народима. Тежење к апсолутној истини има у себи моралне вредности, ма да се зна, да човек нигда не може наћи апсолутне истине; а настојавање око остварења светскога мира и нада, да ће кад тад доћи то време, да се људи неће клати, мора бити још од већег моралног утицаја, а при том овај смер није недостижан, само нам ваља животињске страсти наше што већма угушивати и колико толико остварити човечанске идеале.

У Сомбору.

†

ВОЂАРСТВО.

Очење.

(Окулирање.)

1. Важност Очења.

Од свију начина каламљења, овај је начин најважнији, а то због тога, што је прво најлакши, и најбржи, а друго што предходно томе раду није нужно још из даље приправљати се за ово каламљење, као што то бива код свију других начина каламљења. Нпр. за пролетње или зимње каламљење начинама: спајањем, у расцеп или седлом под кору, мора се, још у јесен како престане унутарњи рад воћке, прикупљати калемгранчице и старати се како ће се ове преко зиме па и у пролеће у добром стању одржати, што заиста доста посла и бриге даје воћару. Напротив при очењу, све то можемо да прикупимо онога часа кад хоћемо да приступимо дивјаци да је ошлеменимо.

Овај је начин најраспрострањенији и даје се применити при ошлемињавању не само код свих воћака, него и код другог шибља и дрвећа.

2. Време Очењу.

Као што је нужно код сваког каламљења да имамо **подлогу** (дивјаку) и **калемгранчицу** (племениту гранчицу) тако је исто то нужно и при овом раду. Осим тога оштар нож и добра веза (рафија.) Кад све то имамо, а време је каламљењу можемо приступити самом раду. —

Време очења може да буде у пролеће, преко целог лета па и рано у јесен. — Рано у пролеће и

у јесен се оче плодни пупови у неплодну воћку, да се ова тим путем нагони, да и она плодном постане — како то бива, донећемо другом којом приликом опширан чланак о том; а за сад ћемо се само позабавити очењем преко лета.

За летње очење — од јуна до августа — главно је правило: **да и подлога односно оно место где ће се пуп (око) укаламити буде летораст, као и калемгранчица, са које ћемо пуп (око) скидати, шт: мора бити овогодишњи летораст; а уз то да су обоје већ као леторасли сазрели — одрвенили се — и да су у тој мери сочни, да се кора од дрвета лако може да одлупљује.**

И ово правило може у неколико да има свој изнимак и то у погледу подлоге, она свагда не мора да буде летораст него и двогодишњи прут, само ако му се лако кора луби.

Пошто при овом каламљењу главну улогу игра **лубљење коре**, то се према томе мора и цео рад удесити тако, да добро проучио сву нашу дивјачад и да знамо ког је месеца која врста дивјачади најсочнија и тога месеца да их покаламимо, јер је врло лако могуће да ће идућег месеца тешко се кора од те врсте дивјачади лубити и тиме нам рад спречити. Тај природни ред морамо у виду држати и по њему се равнати тако, да ону дивјачад оставимо на послетку да покаламимо која је најдуже сочнија, а ону прво код које сочност прво престане.

У главном треба се овог реда држати: При крају јуна и у почетку јула ваља покаламити брескве

и кајсије; за тим шљиве и бадеме. Од средине јула до крај тога месеца оче се крушке и трешње. Почетком августа долазе на ред дугње и бели глог; у средини августа јабуке, а при крају овога месеца и почетком септембра каламе се шљиве мираболане, цремжа (махалеб) и бадем. Ове наведене врсте разумемо као подлоге — дивјачице.

3. Будно и спаваће око.

При очењу ваља да разликујемо *очење на будно око* и *очење на спаваће око*. Укратко можемо овако да речемо и за једно и за друго око: На будно се око у тој цели ради, да нам оно још тога лета, по каламљењу за 2—3 недеље потера. А на спаваће, да се тога лета или јесени само на подлози увати и у мирном стању остане до идучег пролећа и тада кад се цела природа буди и оно покреће. На први поглед, и с погледом на жељу и радозналост баштована, рекли би, да би више присталица нашли, да се што више очи на будно око — наравно у нади, да што пре видимо дела руку наших на у том одушевљењу можемо и непромишљено рећи да је боље очити на будно него на спаваће око. Кад жељу и радозналост одстранимо и хладно се размислимо и све околности у обзир узмемо, врло ћемо лако а и брзо доћи до тог уверења, да је много боље каламити на спаваће око — из овог најглавнијег и врло простог узрока: Скидамо око са летораста, којим очимо на будно око, оно ће потерати, а кад? Доста касно према оним леторастима који су у пролеће избили, па касније и од оних који потерају иза летњег одмора струјања сока (циркулације) које настају око средине јула месеца, и нема довољно времена ни удобних природних

услова, да се лепо развије, потпуно сазре и у тој мери оснажи, да може ма какву зиму да издржи и овој да не подлегне. Обично то будно око — тај тек касни други летораст зими страда, касније у пролеће потера, закржљави и тешко од њега буде онаково дрво, какво ћемо добити од оног ока кога укаламисмо у тој намери да тек на пролеће крене. Ово кад потера, потера снажно, једно и право, тако да врло брзо стигне па и престигне оно што беше т. з. будно око. — То је главни узрок што је већина помолога и то од најславнијих и најчувенијих дигла се у последње доба против очења на будно око. Од тих чувених помолога спомињемо у данашњем добу једног од најславнијих Н. Гошеа, по коме и ми ове чланке прерађујемо за нашу поштовану публику.

Кад већ споменуемо будно и спаваће око, остаје нам да у неколико и о том речемо, како се може и за једно и за друго цео рад удецити.

Кад се хоће на будно око да калами, пре свега, мора се што раније каламити; подлога мора бити врло сочна и као сочну је ми морамо и што дуже одржати. Даље кад се око укалами, подлога-дивјака се мора одма над укаламљеним местом за неколико см над првим оком на дивјаци да оцече; и како ово крене т. ј. укаламљено око, одмах ваља и оно једно око на дивјаци, које је наравно већ кренуло откнуту, да сва снага придлази укаламљеном и већ потераном оку, да што боље израсте, развије се, оснажи се и сазре за зиму, и у тој мери спреми, да је може, без рђавих посљедица издржати.

На спаваће око калами се кад се просто око укалами на одређено место и то мало касније а над њим

се дивјака, односно онај летораст у који смо укаламили само за толико скрати, да спречимо даље растење тога дивјег летораста и да сок у том леторасту упутимо на уметуто око, да се ово ухвати — прими; које ће тако и преко зиме остати

и тек на пролеће потерати. Том се дивјем леторасту обично само претима врх закине — уштиине. А на пролеће у оној мери скрати у којој га скраћујемо кад на будно око каламимо.

(Продужиће се)

ПЧЕЛАРСТВО.

Ројидба.

I. Припрема ради ројења.

Расплођивање односно размножавање пчела можемо двојачко да узмемо, као што то бива баш у самој ствари. Оне се прво и прво расплођују у главном као и све друге животиње свака за себе и тада велимо да се народ или друштво множи; а у другој линији размножава се народ сам по себи — од једног друштва може да се за једну годину размножи више друштава и да свако за себе сачињава једну целину — кошницу, овако размножавање кошница бива оцепљивањем од једног дела народа од главне масе, који акт (чин) *ројењем* називамо.

Ројење бива у пролеће, и то у доброј години, оно почиње маја а престане јула. У хрђавијим годинама односно при slabим раним пашама касније започне а касније се и заврши.

Како се у пролеће лепо дани укажу и појави се нешто и цвета одма се народ почне размножавати из залежених јаја и то у тој цели да се умногоструче и боље да раде. У колико природа напредује у толико се и они у кошници множе. Намноже ли се већ у тој мери, да

би слободно могли отпустити један део народа од себе, па да опет оне заостале могу опстати и напредовати, одмах пчеле по природном нагону (инстинкту) свом почну да граде саће са трутовским ћелицама у намери да ту матица трутовска јаја залеже из којих ће се трутови развити, да у добу ројења може трут младу матицу да оплоди. Наравно да једној кошници не треба толико трутова колико се они наплоде али зато их ипак пчеле не дирају све дотле, док год ројидба не престане. Како пређе ројење одмах их оне почну тлачити и за кратко их се време опросте; премда по невољи кадкад се дуго не потамане из кошнице, тако да их и пчелар мора разним справама да тамани.

Друга припрема за ројење јесте грађење матичњака. — У колико се већма и већма пчеле радилице множе у толико се време све јаче приближује за ројење. — Иза грађења трутовског саћа, граде пчеле већином по крајцима саћа и матичњаке, у које матица залеже по једно оплођено јаје (из кога се женке легу.) Испрва граде по 3—4 матичњака а касније и по 15—20. Матица у њих залеже по једно јаје али не све у једанпут, него све једно за другим у размаку неког времена, да се неби све матице из-

легле и развиле у једно исто доба. Како се матица развија, о томе говоримо у „Д. Л.“ за прошлу год. стр. 37. с тога нећемо сад то исто опетовати него у кратко прећи на предзнаке ројења.

2. Предзнаци ројења.

Кад су извршене све три горе споменуте припреме за ројење, онда наступи ово само т. ј. кошнице се почну ројити. Пре ројења на 1—2 дана може да се примети да млада и стара матица почну да певају, („Д. Л.“ год. I стр. 38.) то је знак већ скорашњег путовања, но предходно се споразумети морају, да се неби у један мах обе снашле у просторијама кошнице међу народом, јер тада би једној крај морао бити, пошто би једна другу напала и до смрти једне би се бориле.

Више пута поновљеним овим певањем и пчеле и не том а и по природи својој добију нагон за ројење, узнемире се, престану за онај мах да раде, излећу и улећу, деле се, завлаче се у меднице и навуку у своју бешчицу меда, спреме се и кошница испусти један рој.

3. Р о ј е њ е.

(Природно ројење.)

Природним ројењем називамо кад један део народа својевољно са матицом одељује се од маторке — кошнице (пресада). Ово природно ројење бива онда кад је у кошници све спремно. И напоследку чека се само да се матица у матичњаку потпуно развије и да као таква може из матичњака да се извуче и у народ да уђе.

Развије ли се матичин црв (уљ) у тој мери, да би га већ требало и запечатити, матица матора из суфревљивости, покуша да нападне на матичњак, како би га разорила и

уништила, но у том јој послу пчеле стану на пут. И пошто се већ матичњак и запечати, то је онда крајње време да кошница изда први рој.

Кад су пчеле спремне за рој, и то први — *првенац*, ту се оне почну комешати још доста добрим предподне, већ око 9 часова, можемо на њима приметити да ће изаћи рој, и то комешање може обично да траје до између 11 и 12 часова; а кад што изађе и око 10 часова, а буде кадгод и после 1 часа после подне па и до 3 часа. То комешање бива тако дуго због старе матице, јер по природи њиховој са првенцом излази стара матица, а нова по одласку старе извуче се из матичњака и заузме место старе матице.

Док стара матица не изађе пчеле са трутовима за едно излећу и улећу, читава их чука споадне. Изађе ли матица, они је онколе, вину се даље од кошнице летећи тамо амо, а никако јако далеко од главне групе пчела. Том приликом наш народ много којекаквих смешних ствари чини, да им рој не утакне; прави пчелар ваљало би да се стресе свих тих предрасуда и сујеверица, него престо да пази где ће се ухватити и одма да га стресе. Још је најбољма имати том приликом у приправности у чинији чисте воде и прескалицу те изунаоколо на тај „облак пчела“ прскати с намером, да се „као бајаги“ каше поплаше и где набрзо ухвати.

Пошто је у овом роју првенцу стара матица, а по том и тешка, то јој је немогуће дуго летети, него брзо где падне на дрво, око које на мах нападају унаоколно и почну се као у неко клупче хватати, сваким даљим тренутком клупче ово пчела све већма расте и у дуљину се продужује, тако да на последку

изгледа као каква евенка од црна грозђа. Тек само остане још по десетак-двадесет које око ухваћеног роја облећу, као да би хтеле тиме да кажу, да оне стражаре и чувају ову масу народа.

Много се пута догађа да се и пчеле прво почну хватати и тек тада матица падне на њих. А буде у много случајева да матица због старости и слабости одмах по излету падне где на жбун, шушан, или ма на какав онизак предмет,

пчеле се одма окупе око ње и у клупче се ухвате. —

Овај рој првенац — првак редовно само онда излази кад је на пољу лепо време. Наступи ли рђаво време у току развијања матице, то пчеле пре 2-3 дана него што би се црв матичин у матичњаку потпуно развио, разоре матичњак. Ово бива све догле док год не наступи лепо време за ројидбу и док год код њих постоји воља за ројењем, пређе ли ова, то онда све матичњаке покваре.

ВИНОГРАДАРСТВО.

Каламљење винове лозе.

Каламљење спајањем.

X. Каламљење по Милардету.

Мило Милардету се каламе већином оне лозе и то америкаанске врсте, које се у нашој земљи врло тешко подрађују а сада се као чисте лозе резнице и одма се прикаламљавају за већ усађену коју лозу — прпољак. Такове америкаанске лозе се сада у тој намери да с ње плод употребимо за прављење вина. То су обично финије и боље сорте америкаанских лоза с којих се непосредно (*direct*) плод произвађа.

Калами се пак на овај начин; Поред прпољка — наравно опет америкаанског, ископа се с једне стране подубља јама, за 2-3 dm. У ту јаму а уз жиле прпољка се спусти резница ове племенитије врсте америкаанске лозе — калемлоза. Прпољак се одма над земљом под својим чокотићем, према калемлози косо

засече. Колико је дугачак овај засек толико дугачко се зареже и калемлоза између два чланка а према прпољку. За тим се језичад засече и на прпољку над половином засека, и на калемлози под средином њеног засека. Оба се ова језичца један у други тако угутне, да један други са свију страна добро обухвата — да је кора на кори а дрво на дрвету. Каламљено се место рафијом обвеже и воћарским воском опточи, а по том и земљом загрне. Једно се око на калемлози над каламљеним местом остави, па и то ситном земљом покрије до год не потера. О целога томе раду можемо да добијемо јасна појма кад пажљиво посматрамо (сл. 20.) — Овим се начином већином каламе америкаанске племенитије врсте, као што су

Сл. 20. жаквец и харбелонш.

XI. Каламљење са дуплованим језичцима.

За овај начин каламљења вели већина винограда да је један од најсавршенијих али уједно и један од најтежих начина.

Сва вештина овога начина састоји се у томе што се прво подлога (американска лоза а може бити и наша) и калемлоза морају потпуно подударати у својим дебљинама. По том са прво подлога над полутинном размака између чланова (oidium) и према доњем чланку и с противне стране тако зареже да изгледа као какав мали заглавак. Оба засека од прилике да су дуга 2-3 см а да се морају у једној ивици, баш по средини сржи завршивати. По том се узме калемлоза и под чланком за 7-8 см. сече се лепо засек по преко поравни, за тим се лоза по среди расцепи све до чланка до 2-3 см. за тим се обе ове расцепљене стране тако и с једне стране (под чланком) и с друге зарежу, да укупно оба ова засека изгледају као какав заглавак који је много тањи и дужи од овоме сличног на подлози. Кад је у тој мери

и подлога и калемлоза готова, онда се још на засеченим странама под-

Сл. 21.

логге и с једне и с друге стране засечене направи по један језичац односно расцеп у који ће се сместити језичци калемлозе. Оба језичца калемлозе утутну се у засеке подлоге у тој мери да ни где не остане каква год шупљина између утут-

нутих језичаца, него да мора тако да изгледа као да се из једне лозе оба дела израсла. По томе се рафијом обмота привеже и воћарским воском опточи (сл. 21.) Остали је рад, као и код осталих каламака.

П О В Р Т А Р С Т В О .

Б у н д е в е .

Бундеве воле јако нађубрену земљу, која је и врло трошна, осим тога мора бити и доста влажна. Земљиште да је сунчано и топло. Сеју се при завршетку априла или прве поле маја месеца. Бундеве се сеју на кућице и то у великом размаку на 2-3 м. једна од друге јер пу-

шта на далеко своју лозу, а не ваља да лоза преко лозе прелази, јер ће се обе односно све загушити. Пре него што семе посејемо ваља га један дан у воду потопити. Заливати их није нужно увек, но само кад се посеју и изникну, и онда кад је велика суша. Нама су две главне врсте бундева познате и то беле безкорке и црне и беле с' кором (сл. 23.) прве су много веће и сеју

се највише за зиму ради пецива, а друга се врста сеје ради летње употребе. Обе врсте имају више сво-

Сл. 23.

јих врста, од којих се ове могу препоручити: calabara, мамут, Vegetable Marrow и др. — На лози кад се

појави неколико заметака, одма се ова на врху закине.

Т и к в е.

И тиква се тако исто негује као и бундева и треба те исте услове што и бундева па да добро успева. Једино се при сејању мора на то пазити, да им се да положај тако удобан, да кад пусте лозу своју, да се има о чега хватати и уз чега пењати се. За то се обично тикве и сеју близу плотова уз које се пењу и које могу и плод одржати. И тикава има врло много врсти код нас се обично виђају дугуљасте тикве т. з. натегаче и кратке здепасте тиквице.

„Површарство.“

Л И С Т А К.

Другови.

Приповетка из народног живота.

Написао

МИЛИВОЈ Ж. ЧУДОМИРОВИЋ

(Наставак)

V.

За Стевана, као што смо чули, знамо, да је остао сироче после оца и матере, те га је чика Марко однеговао и добру научио, те је сада ваљан момак, — први у селу . . . Поноси се ча-Марко с њиме, јер му је једини Стеван од рођених остао — сви му помреше . . . Зна то Стеван, па поштује свога чика; слуша га у свему.

А Станко је син газда Срете Гроздића.

Како газда Срета није имао више деце, то је — свог јединца још из ране младости размазио.

Станко је научио да му родитељи угађају, па се сад оteo, те их и не слуша више.

Каже газда Срета:

— Требао сам га строжије држати док је мали био, па би ми сад послушнији био.

Требао је, да да је требао, али је сад касно његово кајање.

Стеван и Станко су парњаци. Заједно су расли и одрасли. У једно доба ишли су у школу. У једно доба пошли су и у коло.

Док малена деца беху, играли се посвештено по прањини, газили баре по сокаци, играли се коња, вијали лептире . . . једном речи били су увек заједно, а могло им је бити јер им куће нису далеко једна од друге.

У своје друштво примали су и друге своје другове, па и другарице нису терали од себе . . . Међу осталима рекао бих да су Босу Свиларића по највећма волели а особито Стеван, јер где је она ту и он, а право да кажем, и она се с њиме најрадије дружила . . . Е тако невина деца . . .

Расла деца, тако у радости, па и одрасла, временом поста од те деце — момци и девојке.

Већ си их могао видети недељом и празником, кад није пост, а кад је лепо време, како везу оно наше ерпско коло уз гајдаша, милина их погледати, како се надмећу, ко ће боље да поигра . . .

Стеван и Станко друже се и сад . . . али нема више међу њима оне детињске искрености. Чисто бих рекао, да је ладан један спрам другога. Види се, да им нешто на срцу лежи . . . Казали би једно другога, али, као да се нечега боје . . .

Стеван је остао онај стари, а Станко се од неко доба променио . . .

Приметио он, кад се Боса ухватила до Стевана, како је весела, па се шали и смеје а цупка, мислиш, не стаје ногом на земљу, а кад се он до ње ухвати, као да силом игра, а он је тако воле . . .

Видео, сиромах, да га она не воле, па му је дошло жао . . . Зашто? кад јој ништа на жао учинио није . . . Та све би јој учинио, што год захтели, — само да буде његова . . .

Једном ју је упитао.

Али . . . заман.

— Ти волиш Стевана?! . . . питао је даље.

Није му ништа одговорила, већ је оборила главу и поруменила . . .

О како је била сада лепа! . . . Тај лик остао је урезан у души његовој, и где је год био, шта је год радио, увек му је тај босин лик пред очи излазио . . . Баш као да би му пркосио!

— Он можда и незна, да га она воле . . . говорио је Станко сам себи . . . Па најпосле биће ту и новаца. А да ком ће оставити гавда Младен своје имање, већ њој . . . своме детету . . . Ах, да је добијем, онда би тек живио!

Па му дође жао, расрди се и на Босу и на Стевана, остави коло, те оде у крчму, па није, није . . . до неко доба ноћи . . . Тако сваке недеље и свеца . . .

Жао, а к'о чисто и срамота родитељима, што им се син проио . . . Од неко доба непрестано је невесео, тужан, а ћути, ни да би речи да каже, шта му је, мислиш камен је а не момак . . . Жао велим, родитељима, што им неће да каже, шта му је.

Смислили родитељи, да га ожене, ко веле: „жена ће га дотерати . . . Дете је, па нам неће да каже да би се женио.“

Па га мати једном и запита:

— Је ли, сине, кажи мајки, коју ћеш девојку?! . . . Време је да те женимо . . .

А он за мало заћутао, уздахнуо, па тек:

— Босу . . . изусти . . .

— Њу . . . тек ће мати, и сад јој тек јасно било, за што је њен син таки у ово последње време.

— Да . . . потврди он.

— Али она се воле са Стеваном, а чујем да ће је сутра даривати . . .

— Знам.

— Па онда је неможемо добити . . .

Ту ућуташе за неко време, а у глави им се ројиле разне мисли, једна за другом

Тек ће у неко доба мати:

— Добијо би ти њу, само . . . кажу . . . да је Стеван бољи од тебе.

— Ко каже?

— Свет.

— А ко ће им опет угодити.

— Кажу . . . трошиш много.

— Шта се то кога тиче. Трошим своје а не њино.

— Ал момак си.

— Па?! . . .

— Па неби требало, није лепо . . .

— Ућуташе обоје . . . У соби нашта мртва тишина, да си и ону најмању мушницу чути могао, кад прелети с једнога места на друго.

Мучан је положај и за сина и за матер . . .

Станку се досади то ћутање, те устаде и оде у двориште за послом.

А мати? . . . Она је увек мати, и нема те невоље, коју она неби поднела за љубав детета свога!

Па тако и стрина Сока, премишљала је шта да ради, како би преобила Босиљку за сина свога. Та зна она њу.

— Ваљана је то девојка . . . Подичила бих се, да ми буде снаја . . . Али . . . и уздахне . . . Стеван је бољи од Станка. Нисе никад опио, ко овај мој . . . Па опет, да она пође за њега, поправио би се он . . . тако она премишља а баба Сивија комшиница, па на врата.

Потужила јој се стрина Сока, а ова ће тек:

— Не тугуј, жено, може све на добро бити. Зар се једна девојка воле са момком, а кад дође до удаје, пође за другог.

— Та оно јес' тако, али . . .

— Е па мораш нешто радити, ако ћеш шта да постигнеш.

— А шта? Не знам ни сама.

— Па треба да пошљеш кога до газде Младена Свиларића, јер ко зна . . . можда он и нема вољу, да је да за Стевана.

— Е па ко би ми то боље израдио него ти.

— И одлану чисто мајци, кад се баба Совија примила, да ће ићи код Младена Свиларића, да јој проведарише за сина. Јер као што знамо она је тврдо уверена била, да ће јој се син само тако поправити, ако Боса његова буде.

Но заман свако наговарање баба Совијино газда Младену, да да Босу за Станка . . . он до душе не замера, каже ништа, али девојка неће, а није ко рад да је на силу да. Нек пође за кога хоће па ма јој како било, неће му моћи после преговарати.

То смо ето имали још да рекнемо, што се односи на приповетку из живота, ових другова, а сад продужујемо даље све редом као што се догодило.

VI.

Тамо на крају села иза оних шљивика, налази се стара поточара, за коју сељаци не памте кад је прављена, а већ једно двадесет и више година има од кад не меље — покварена је.

На старој кући, са које је леп услед непогоде онао, провирује овде онде плетер, те видиш, да је то старинска зграда овога села. А са оне стране, од куд сунце своје последње зраке земљи шаље, налази се мален отвор — то су врата. Кров је тако исто сав изрешетан од непогоде, тек видиш, како провирују голи рогови испод оно нешто сламе и корова чим је покривена била кућа. Димњак се још само добро држи, као да би ти хтео приповедати, шта се све ту догађа.

Уз кућу, а и подаље од ње, налази се густо цбуње и силне врбе, које заклањају кућу од ветра да се не сруши.

Кад из далека гледаш, чини ти се да је какав стари, запуштени врбак, па ипак би приметно утрвену путању, што води тој стародревној поточари.

Ту путању направиле сељаци и сељанке, долазећи старој баба Манди, тражећи у ње помоћи.

Па зар у тој кући станује ко?

— Стара баба Манда . . . веле сељаци . . . дошла је једне зиме у наше село и зажелела, да јој дамо склоништа. У селу је није хтео нико да прими. Ко би

знао каква је! . . . А прић Нића тек од шале рече: Ено јој поточаре . . . Она је прими с драге воље и већ има једно десетак година од кад ту станује.

За њено детињство и одкуда је заман ћеш питати сељаке, јер и они незнају. Само веле, да кад и кад оде, те је нема по неколико дана у поточари.

Куда?

А ко сме питати вештицу куд иде и шта ради.

Зар је Манда вештица?

— Стара је . . . Из света је дошла . . . О себи никад ништа не говори, а нама баца карте, гаси угљевље, меша разне траве те даје болесницима . . . и Бог те пита, шта све не ради дајући лекове и то за врло скупе новце. Па ето, зар није вештица?!

— А да ли вам својим лековима помогне?

— А зар је вештица до помоћи . . . Како јој ко плати . . . Па кад нас пита: „како је?“ ми кажемо: „добро је“ . . . па ма и зло било . . .

Е тако наши сељаци тврде, да је баба Манда вештица.

Нађели се ко у каквој невољи, а он хајде баба Манди, да му она помогне

Па и Станко није заборавио бабу Манду.

Било је то неколико дана после престена Стеванова и Босина.

Тихо, лепо јесење вече спустило се већ давно на земљу. Нигде скоро живе дуже, свуд тишина влада.

Мртву ову тишину прекинула би сова ил' друга која ноћна птица својим крештећим гласом, а и ветрић би по кад и кад обарао суво лишће са дрвећа, али за мало, па би опет настала мртва тишина те јесенске ноћи.

Кроз ноћни вео, гледај, како нека сенка хити поточари . . . Бојажљиво се обазире на све стране, да ли је ко види.

Лагано закуца на врати, да не расплаши баба Мандине стражаре.

— Ко ме буди у то доба? . . .

— Отварај, мајко, тражим помоћи . . . рече сенка.

На огњишту је тињала слаба ватрица, те чудновато осветљаваше малену некрену а и неолепљену одају.

Страх те хвата, језа те сврг пролази гледајући у мрачном куту размештен кретац, из којег је мало час бака устала.

Стари сто и клупе, једини украс ода је тајанствено ти нешто причају . . . Ти их не разумеш, па се још већма уплашиш.

Дењак дрва крај огњишта, поразбачењи неколико крњих ловаца и шерпења . . . уливају ти страх . . . Слаба ватрица, па тек старо смежурано бабино лице па оне упале очи кад видиш . . . побегло би од страха.

Па и сенка, што уђе у одају бабину, задрхта сва, згрози се нечега. хтеде побећи, али ју баба задржа говорећи:

— Седи код огњишта, па ми кажи каква те је невоља довела у то доба овамо.

Сенка седе, и гле, то беше баш главом Станко Гроздић.

— Мајко . . . промуца . . . ти знаш, да ће Боса поћи за Стевана, па ја немогу гледати, да ју он узме. Помози ми да буде Боса моја, па онда ишти шта хоћеш, све ћу ти учинити.

Насмехи се стара бака, јер се нада доброме шићару, прокашљуца мало, па тек рече:

— Мој синко, тешко ћеш ти њу добити док је Стеван жив . . . За то гледај! . . .

— Зар да га убијем! . . . узвикну Станко, устаде са трножне столочице и пође вратима.

— Шта ти је . . . Оћеш да идеш, а ни си све ни чуо. . .

— Говори, говори, слушаћу те . . . рече, кад га је бака ухватила својом коштуњавом руком за одело . . .

— Ти си био затворен.

— Да.

— Због кога, него због . . . њега, је ли?

— Али свет каже, да је он молио да ми опросте, јер сам био пијан . . .

— Ха, ха, да ти опросте, а овамо најпре је с кнезом уговорно да те затворе.

— Он?!

— Да.

— Зар тако?!

— Мислим да није?

— Незнам.

— И ти да му опростим? а чујем и певају те већ, је ли? . . . И ти трпшиш ту срамоту?

— Па шта да радим?

— Што год хоћеш . . . Али најбоље би било за тебе, да њега нема, онда би Боса само твоја била.

— Зар она! . . . усхићено узвикну.

— А да, јер те воле.

— Она!

— Да.

— Одкуд знаш бабо?!

— Седи ту, седи . . . ево карте, па што оне кажу, то је свето.

А Станко, на зло своје послуша бабу те седе, а жељно очекиваше шта ће му баба прорећи из оних масних карата.

— Преврће баба карте, намешта их, укршта, изврће, да је Станку да извлачи, крети их и Бог те пита шта мислим не трепће.

Једва ће у неко доба баба:

— Чуј! . . . смешкаше се . . . Боса само тебе воле.

— Ал не воле она мене . . . Ја сам је питао, а она ме неће.

— Не сме, да ти каже.

— Шта?

— Да; не сме, не сме . . .

— А од кога?

— Од Стевана, јер се боји, да кад за тебе пође, да ће је убити.

— Зар тако?

— Карте тек не лажу . . . рече баба, и опет узе наново карте да размеће. . .

У једаред прекиде бабу у послу Станко са речима:

— А зар ми не можеш дати бенџелука. . . Та знаш, да их опчиним, па да буде Боса моја.

— Могу како не. Та коме би и дала кад теби не . . . Само . . . рече му тиме . . . изађи на пољете ако би ко пошао овамо, да ми јавиш.

(Наставиће се).

ДОПИС.

Бечмен, концем марта 1891.

Једва једном рекосмо: Хвала Богу! кад нас је пред теодорову суботу обасјало благо пролетње сунашце својим зрацима, које је за три — четир дана истопило дебели зимњи снег, који је још пре св. Николе завејао поља и села . . . таман се, велим, зарадовасмо сви, а по највећма наши сељаци, да могу своје пролетње радове урадити, збуни нас опет рђаво кишовито време са ветром хладним, које ретко који дан да нам не досађује.

Ова дуга и јака зима нанела је доста штете ономе јесењем усеву, који је рано посејан био, те многи преоравају своје

њиве; а усев, који је доцније посејан лепо се за сада показује и надати се је доброј жетви, само не дај Боже, непогоде какове, као што нас задеси. Рани јесењи усев по свој прилици страдао је не толико од ове љуте зиме, већ од силних мишева, који се јесенас по нашим пољима налажаху.

Многе су младице воћке страдале, такођер од мишева, а и зечева.

Још јесенас па и овога пролећа продају људи, што имају од домаћа блага, да покрпе своју нужду и да се исхране, но како јесенас, тако и овога пролећа свему је слаба цена била.

Како је слабо хране било за домаће блага, то нам је исто доста слабо из зиме изашло. Пчеле су нам у опште добре ову зиму презимиле. Свака је кошница још подоста тешка. Ово пролеће за њих је врло немиле, јер, што би тако лепу нашу код нас имале, јер је свуда на близу шума, то им дакле ово рђаво време смета, и тек ако су овога пролећа једно четири дана имала лепа, да су рздити могле (На „Позив“ у 4 бр овога цењенога листа одговорилу другом приликом за ово село.)

Када се снег овога пролећа отопио, држали смо, да ће се наше низине (бар) напунити водом, но преварили смо се, јер беху са свим суве. Сада пак има у њима воде, а то је, које од киша, које пак од воде што надозази. Многа су поља у селима: Бежанији, Сврчину, Јакову, Болевци и Прогарима поплављена од реке Саве. Сада је тргла вода натраг и надати се је, да ће и на том поплављеном земљишту имати горе именована села бар какве користи.

Миливој.

БЕЛЕШКЕ.

Конзервирање сувог меса. Сад у пролеће суво месо највеће бриге задаје домаћици како да га склони и да у току подужег времена не плесниви. Против такве плесњи најбољи је лек, обична кујнска со ситно ужрнана, коју у тој мери са водом помешамо, да од ње постане као нека жмара — тесто. Како се на ком месту на шунци појави плесањ добро се истре сувом крпом или четком и овом солном жмарицом помаже свуд по оним местима, гд којима држимо да ће се плесањ појавити. Со ће се ова кроз кратко време на шунци укристалисати и уједно очувати да се месо и надаље не плесниви. Ово се средство може употребити и пре него што се појави плесањ. При зговљавању такве шунке, разуме се, да

се пре свега мора опрати, од соли остругати па и неколико часова је држати у хладној води, да се и она заостала со истоци и у воду одиђе.

Неговање ружа по цреповима у соби.

Оне домаћице које воле и негују цвеће по прозорима, често се туже да им неговање ружа у цреповима не испада за руком. Догоди се врло често кад купе по који цреп са каквом лепом ружом, која на себи и по који врло леп пунољак има, да после кратко времена и нерасцветају се него увену и отпадно; па то исто буде и са лишћем. Томе свему јесте главни узрок, што се та ружа однеговала у затвореном месту са онако удешеном топлотом (температуром) какова годи ружји и колико је примала храну преко корена из земље, толико је и кроз горње делове из ваздуха. Пренесемо ли је ми у наше собе променила је и изгубила је све то што јој се тамо догодило, те јој је с тога и врло тешко удесити а још теже кад је у пролеће на слободној леји у банти засадимо. Покаже ли таква ружа знаке да клоне ништа нам друго не остаје него јој одма зелене делове орезати ваља и то у тој мери да сваки летораст само са 2 или 3 ока оставимо, да из ових поново почне растати који ће нови летораст почетком свога растења већ бити навикнути на температуру собњу или спољну и никакву промену неће претрпети, те ће се тако моћи одржати па и напредовати. — Уз то морамо назити да је земља, у којој је засађена, увек влажна али не уједно прекомерно мокра, јер ће жилице у прекомерној мокроти почети да труну и целу ружу изложити разним болестима. — Прах попали по лишћу, ситне ваши и други гад ваља брижно очистити, прво влажном крпом а по том сувом све такве делове, на којима се овај гад налазио протрти. — У прекомерној је топлоти не ваља држати као ни у хладовини, него је што више излагати сунчаној светлости. — После цветања је опет под цветом на 2—3 орезати ради другог цвета. Ради раног цвета идуће године, ваља лонац рано у јесен однети у подрум и тамо га држати све до октобра или новембра месеца, тада у већи лонац са овом земљом пресадити, лепо је на 2—3 ока орезати и унети је у топлу собу где ће брзо потерати и поред горе споменуте неге и лепо цветати. — О томе опширније се може наћи у делу „Ружа.“

Ј. Ц. ШМИДТ

ЕРФУРТ.

Препоручује свој велики избор

С Е М Е Н А

од поврћа, цвећа и економских биљака
разног дрвећа и шибља и од сваке вр-
сте воћа.

ПРОИЗВЕДЕНИ БИЉАКА

сваке врсте, особито екзотично цвеће и НОВИ-
ТЕТА од разног поврћа.

Специјалне богато илустроване каталоге шиље
сваком на захтевање бесплатно и франкирано

J. C. SCHMIDT

Erfurt.